

איסור רציחה בקיצור חיי אדם

גרסינן בגמ' (סנהדרין ע"ח.) ת"ר הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת וכו' פטורין. ריב"ב אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו וכו'. אמר רבא וכו' לא נחלקו אלא בגוסס בידי אדם וכו'.

הקשו תוס' (ד"ה בגוסס) תימה אותו שעשאו גוסס אמאי פטור וכו' וי"ל וכו'. וקושיהם צריכה ביאור אמאי יתחייב זה שעשאו גוסס, הא סוף סוף לא מת על ידו ונראה עוד דאין קושיהם דווקא למאן דמדמי ל' לטריפה, אלא אף למאן דלא מדמי ל' לטריפה.

והנלע"ד ככוונתם, דהא רוצח חייב אף אם לא מת הנרצח מיד, אלא לאחר זמן, אם אך לא נתערב בדבר גורם אחר שהחיש את המיתה וגם לא הי' ניתן למונעה. ויש לעיין אם חייב על רגע ההכאה או על רגע המיתה. ונפ"מ לגבי קלב"מ. או אם אחר שהכהו עבר עבירה שנתחייב עלי' מיתת ב"ד ונגמר דינו, ומת קודם שהרגוהו וציוור זה משכחת רק בעבר בפני ב"ד או לריב"ב דלרבנן הו"ל עדות שאאי"ל.

ונראה דחיובו רגע ההכאה, דבאותו רגע שינהו מאדם היכול לחיות כך וכך שנים לאדם שחיותו קצרה מזה. וכן מוכח מדאמרו תוס' שהקילה עליו תורה שחובשין אותו וכו'. ואמאי הוא קולא הא אכתי לא נתחייב, וגם עדות עדיין אין כאן. אלא על כרחך דחיובו על עצם קיצור תוחלת חייו של זה! הלכך אם בא אחד והעמיד תוחלת חייו על שנה, ובא אחר והעמידה על חרש, ובא אחר והעמידה על שבוע, מדינא כולם חייבים, אלא דלמעשה הראשונים פטורים מטעמא דתוס'.

ולפ"ז מה שהקשו תוס' על אותו שעשאו גוסס, הוא לאו דוקא בגוסס, אלא כל שהרוב אומר לי שנתקצרו חיי המוכה. ונראה דה"ה מאי דרבנן פוטרינן האחרון הוא משום דאחר שנתקצרו חיי בידי אדם תו לא חשיב כל נפש. ולפ"ז הראשון פטור מטעמא דתוס', והאחרון לרבנן מדרשא דכל נפש, והאמצעי לרבנן מתרוויי טעמי. ומ"מ הראשון אין לו פטור דכל נפש אף שהשאייר לו מקצת תוחלת חייו, ומוכח דכל נפש, הוא דין בחפצא דהמוכה, ולא במעשה ההכאה דצריכה ליטול כל הנפש ועי' במה שדנו בעושה חברו טריפה?

ובב"ק (כ"ו:) איתא ואמר רבה זרק תינוק מראש הגג ובא אחר וקבלו בסוף פלוגתא דר' יהודה בן בתירא ורבנן, ושם הרי עדיין התינוק גוסס, ואין שינוי במצבו הגופני כלל. ואין פטורו של השני לרבנן, אלא משום דהראשון קצר תוחלת חייו. והנה כתיב (ויקרא כ"ד כ"א) ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת. ונראה דבחד גוונא נינהו, וכשם שמכה אדם יומת, על קיצור תוחלת חיי אדם, כן מכה בהמה ישלמנה על קיצור תוחלת חייה. ובגמ' (ב"ק י"ז: וכ"ו:) קאמר רבה זרק כלי מראש

— העורך

1. ראה לעיל עמ' 247 הערה 69.

— העורך

2. ראה לעיל עמ' 59-60 ובהערה 37 שם.

הגג, ובא אחר ושברו במקל פטור. דאמרינן ל'י' מנא תבירא תבר, ורבא ספוקי מספקא ל'י'. ופי' רש"י דפטור המשבר לרבה וחייב הזורק, ושוב פירש בשזרקו בעל הכלי ופטור המשבר. והרמב"ן (מלחמות ב"ק ב') הקשה על רש"י דאפי' את"ל דבתר תבר מנא אולינן אמאי ישלם הא לית ל'י' דמיס. ולפירוש בתרא ברש"י איכא לאקשוויי טפי, דאבדה מדעת היא. ועוד דאטו בשופטני עסקינן דמאבד מה שיש לו. וכתב עוד הרמב"ן דהזורק פטור דאפילו גרמא ליכא שהרי לא שברו וזו קשה לפירוש קמא דרש"י.

ולענ"ד נראה דודאי לא מיירי במשליך כליו לאיבוד, אלא בפירוש בתרא כוונת רש"י כגון שמשליך כליו להצילם משריפה, ומשליכם במקום שאינו ודאי שישברו, וא"כ הספק שוה ממוזן, ואפ"ה המשבר פטור, דשמא היה עתיד להשבר מחמת הזורק, וא"כ השובר מכה בהמה שאין לה חיות אלא כהרף עין, ופטור מספק ולפירוש קמא דרש"י מיירי במקום שודאי ישבר, וא"כ השובר פטור, והזורק חייב, ואין זו גרמא, דנטל כלי בעל חיות ארוכה וקצר חיותו לכדי רגע. ורבא דפטר מספק אולי ס"ל דכשם שבמיתה בעינן נמי רגע המיתה לכל הפחות לברר חיובו, ה"נ בנזיקין, שמא לא היה נשבר ואין חיובו בנזיקין רגע הזריקה כבמיתה אלא רגע ההזק בפועל וצ"ע.

ותוס' (ד"ה זרק) דכתבו דאם זרק אבן על הכלי ובא אחר ושברו השובר חייב נראה דמיירי בשאינו ודאי שישבר, דאלת"ה תיקשי לדידם קושית הרמב"ן, דלגבי שוויי של הכלי אין חלוק בין זורק הכלי לזורק אבן. אכן על עצם דינם יש חולקים כנודע.

☆☆☆

מינוי על "אסיא"

הינו שי נאה לידיד, לרופא ולאיש ההלכה.